

ПАУЛИНА СТАНЧЕВА
ДЕТСТВО В КОШНИЦА

chitanka.info

Опитвам се да открия себе си в едно далечно, забравено детство. Да открия контурите на един отминал живот, ехото на отлетели думи, сенките на преживени игри и стълкновения. Опитвам се да възстановя образите на своите връстници от това далечно време, с които съм расла — образа на оня мил Жакито Жак, с когото съм играла в най-ранните си години с оловните войничета върху стария, протрит персийски килим в тяхната еврейска къща; оня израсъл на височина, но не и в ширина мургав, черен Сотир, с леко кривогледите очи, които сякаш едновременно гледаха в две различни посоки, татуиран с котви по ръцете; Ставраки, най-малкия между нас по възраст и по бой, а най-голям шегаджия, най-голям умник, най-голям хитрец, но безобиден, добродушен палавник. Да ги изреждам ли всичките? Бледият, болнав Гого (той така и си отиде по-късно от туберкулоза като артист в Бургаския театър), Ненчо, който обичаше морето и не достигнал своите двадесет години, намери в него своята нелепа смърт; Естерчето, Савето и толкова други...

Колко лесно в детството се минава от брега на безгрижния смях до брега или стената на плача и обратното. Ние, възрастните, се опитваме с обикновени думи да означаваме тези превъплъщения, а всъщност вътрешното състояние на детето е друго, по-сложно, по-дълбоко и често пъти по-съдбоносно.

От най-ранното ми детство в мен оживява споменът с черешките. Това е и единственият спомен за сестричката ми Васка, красива като купешка кукла, която почина на четири години. Разликата ни е била по-малко от година — значи, аз съм била тригодишна.

Татко донесе една фунийка ранни, първи черешки. Първи за годината, но първи и в моя живот — те ми направиха неописуемо впечатление и аз жадно посегнах за цялата фунийка.

— Чакай — рече татко — да ги разделим по равно на двете сестрички — и започна: една на Васка, една на мене, една на Васка, една на мене и накрая остана една черешка. — На кого? — попита татко. А Васка посочи мене: — На нея, че е малка, да порасне като мене.

Татко можеше по соломоновски да реши въпроса и да подаде черешката на мама, която стоеше край нас и се усмихваше на своите момиченца. Но той изпълни Васкиното желание и залюля последната

черешка пред мен. Аз я грабвам, но не се задоволявам и с нея. Аз се лакомя за още.

— Няма повече — казва татко. Но Васка ми подава една от своите черешки. Мама вика:

— Не така, Василке, не я учете! Коста, защо разрешаваш?

А аз продължавам да искам, да плача, да капризничам: Още, още! Васка ми дава една след друга своите черешки. Аз се облизвам самодоволно и в този миг сестричката ми поглежда празните си ръце и сърцераздирателно се разплаква.

— А на мене?

В паметта ми е съвсем ясен и жив този миг с прострелите към мен празни, белички и пълнички Васкини ръце. Аз, егоистката, на бърза ръка лапам черешките, давя се от тях, но не ѝ връщам ни една от нейните собствени. Васка продължава да посяга към мене ръцете си и сълзи да заливат розовите ѝ кукленски бузи и само това повтаря:

— А на мене, а на мене?

Цялата тази драма се разиграва набързо — за секунди.

Мама ме наказала строго — това не помня, но помня друго. Помня, че до края на цялото ми ранно детство, когато проявявах егоизъм, мама или татко ми напомняха срамния и горчив случай с черешките. Казвам „горчив“, защото добричката Васка, хубавата като купешка кукла, Васка скоро след тази история заболя от скарлатина и почина в болницата. И аз дълго, дълго съм смятала, че тя заради черешките се е разболяла. Да.

Всеки крие в своята памет по една пълна кошница със спомени от детството. И аз. Толкова много, толкова различни, толкова шарени, че просто се чудя как се побират, струпани на едно място. Стоят си в кошницата забравени, докато в един миг се сетя за нещо, бръкна и споменът — жив, живеничък като тоя с черешките — е пред мене. И дворът ни в Бургас със старата лозница, чиито гроздове до късна есен оставаха кисела ягорида, и огромните трендафилови храсти, от чийто цвят през май жените от цялата махала варяха розово сладко! И късата уличка „Лавеле“, с неравния разбит калдъръм, по която никакъв файтонджия и каруцар не подкарваше конете си.

Затова и уличката с всичките си кресливи гларуси по покривите беше наше, напълно наше неоспорвано владение. Играехме ли навън, майките ни бяха абсолютно спокойни — нищо не ни заплашваше,

нищо нямаше да ни прегази. Но хукваше ли тайфата с викове към брега на морето, тогава се безпокояха и крещяха по нас: „Ах ти, калпазанин такъв!“ „Ах ти, пирате непокръстен!“ „Ах ти, зелко недоварена!“

Уж кошница, а в нея се побра цялото море на детските ми години! И равно, като сребърна тепсия за баклава, и сърдито, разпенено като табун луди бели коне, и зелено като кристал, и черно — мастилено пред буря. С пасажи цаца и кефали, с полупрозрачните медузи балерини, с подръбени в лилаво тантелени пачки! Как танцуваха само тези балерини в морето! С параходи, кацнали на хоризонта като на опънато цирково въже, параходи, които ни мамеха и събуждаха у нас сто робинзоновци, жадни за пътешествия и приключения.

Може би защото бях рибарска внучка, най-много обичах морето. Може би защото дядо ми сам си дялаше и майстореше лодките и плетеше с голямата дървена игла совалка мрежите и винтерите и у нас винаги миришеше на прясна, солена и пушена риба, аз бях най-свързана с морето. Именно свързана.

Мама готвеше чудна чорба от попчета. И сега да затворя очи, усещам вкуса ѝ в устата си. Гостувала съм в много даляни и рибарски хижи, чужди и наши, майстори рибари са ме гостили какви ли не морски лакомства, плакии и чорби, но мамината чорба си остава мамина — незаменима, ненадмината по сладост и вкуснотия.

Спомням си едно есенно къпане в морето. Можеше да завърши трагично, но нейсе, отървахме се невредими и маминия заслужен бой отървахме, защото никой и не заподозря какво се случи долу на брега.

Беше късна есен, в Морската градина зеленееха само кипарисите. Всички жълти листа на дърветата бяха отнесени от морските ветрове и хали. Но денят беше топличък — от циганското лято. Тайфата ни от десетина момчета и момичета играехме на брега на морето, но някой умник между нас подхвърли: „Защо не се окълем, водата е топла като чай през този сезон?“ Всички знаехме, че в такъв ден водата е топла като чай, но пред нас морето беше развълнувано и разпенено. И някой каза: „Ама вълните не ги бива.“ Друг запротестира: „Ти на това вълни ли казваш?“ — нашият съблазнител упорствуваше, а на нас не ни трябваше много кандърдисване, за да се съгласим. На бърза ръка ние, момичетата, останахме по памучни комбинезончета, а

момчетата по черни гащета и мигом се юрнахме с бойни викове и кръсъци към водата, сякаш с атака щяхме да завоюваме целия залив! Луда работа! Ама нямаше кой да ни го каже.

И ето белята стана още в първите секунди, без да я предизвикваме, без да я очакваме. Ставракито, най-малкият и най-лудият между нас, още с гмуркането си беше ударен от вълна и цял потъна в пяната ѝ, втората съвсем го зашемети, а третата го свърши — повлече го като дрипа към дълбокото.

Не помня кой усети нещастieto пръв, може би дори едновременно да сме видели картинката. Но един зарева така, че и грохота, и рева на морето надмина: „Ставракенцето, Ставракенцето...“

Забравила съм вече и кой го измъкна от дълбокото. Понесохме, спъвайки се през кафявите водорасли на брега, своето безчувствено другарче и може би плачехме на глас. Треперехме от студ и уплаха, зъбите ни тракаха, но не се срамувахме от своите сълзи.

И все пак нали това даване не ми беше „сефте“. Изведнъж се сетихме, че Ставракито не е истински удавник. Първо го обърнахме отвесно с главата надолу, та да пусне водата, дето е нагълтал. Божичко! Що вода мътна изтече. Да му се чудиш и маеш къде я беше наместил. После го проснахме на влажния, черен пясък и започнахме да му правим изкуствено дишане. Правим, правим, а Ставракито умряло. Един от нас се измори, друг започва и продължава процедурата, а момчето не ще да се върне от другия свят. Ужас! И изведнъж сред обзелата ни паника, гърчето, нали си беше внук на созополски рибари по бащина и майчина линия и по всички клони и клонки на родословното си дърво, изведнъж мръдна клепки, отвори очи, а те — палави, насмешливи. Късмет! И негов, и наш.

Отърва се момчето с една двойна пневмония, която така и не се разбра откъде му цъфна на главата. Ние се бяхме заклели да мълчим за случая с даването. Затова и си нямахме никакви домашни разправии.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.